

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาที่มีบุตรคนแรกและทารกอายุ 1-12 เดือนขณะให้อาหาร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหารที่บ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ มารดาที่มีบุตรคนแรก และทารกอายุ 1-12 เดือนที่มารดาพามาใช้บริการตรวจสุขภาพและวัคซีนป้องกันโรคที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลวานรนิวาส และสถานีอนามัยในเขตอำเภอกวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2550 ถึงเดือนธันวาคม 2550

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาที่มีบุตรคนแรก และทารกอายุ 1-12 เดือนที่มารดาพามาใช้บริการตรวจสุขภาพและวัคซีนป้องกันโรคที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลวานรนิวาส และสถานีอนามัยในเขตอำเภอกวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2550 ถึง เดือนธันวาคม 2550

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างมารดาและทารกแบบเจาะจง (purposive sampling) และกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. มารดามีสุขภาพแข็งแรง สามารถให้อาหารแก่ทารกด้วยตนเอง
2. ทารกมีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีภาวะเจ็บป่วย และไม่มีปัญหาการดูดกลืน
3. มารดายินยอมเข้าร่วมการวิจัย

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างมารดาและทารก คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนหลักร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15 (บุญชม ศรีสาอาด, 2545) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 53.8 คู่ ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 60 คู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบสังเกต ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลทั่วไปของมารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ลักษณะครอบครัว การวางแผนการมีบุตร ประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก การได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก และระยะเวลาในการเลี้ยงดูทารก

1.2 ข้อมูลทั่วไปของทารก ได้แก่ อายุครรภ์เมื่อเกิด อายุขณะศึกษา เพศชนิด อาหารขณะศึกษา ภาวะสุขภาพและระดับพัฒนาการของทารกประเมินตามสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และแบ่งทารกออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่พัฒนาการปกติและพัฒนาการล่าช้า

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ลักษณะข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทารก 1 ถึง 12 เดือน แสดงออกมาเพื่อบ่งบอกถึงความหิว อิ่ม ระยะเวลาหลับตื่น ความต้องการเล่นและความไม่สุขสบาย จำนวน 18 ข้อ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 คำตอบ การให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

การแปลผล

แปลผลคะแนนตามจำนวนข้อโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนเฉลี่ยมากกว่า $\bar{X} + 1S.D.$ แสดงถึง คะแนนความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารก อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง กลาง $\bar{X} \pm 1S.D.$ แสดงถึง คะแนนความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารก อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า $\bar{X} - 1S.D.$ แสดงถึง คะแนนความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกอยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 3 แบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหาร ที่ดัดแปลงจากแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหารของไพลิน นัดสันเทียะ (2546) ที่สร้างตามรูปแบบของบาร์นาร์ด (Barnard model) (Sumner & Spietz, 1994) ร่วมกับการทบทวน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสังเกตชนิดตรวจสอบรายการ มี หรือ ไม่มี ประกอบด้วยพฤติกรรม มีปฏิสัมพันธ์ของมารดาและทารกเรียงลำดับตามเหตุการณ์ขณะให้อาหารทารกดังนี้

ระยะเริ่มต้นของการให้อาหาร หมายถึง ช่วงเวลาที่เริ่มจากทารกแสดงสื่อสัญญาณหิว และมารดาแสดงการรับรู้ที่ทารกหิวและให้อาหารแก่ทารกจนกระทั่งมารดาเริ่มป้อนอาหารทารก จำนวน 11 ข้อ

ระยะกลางหรือระหว่างการให้อาหาร หมายถึง ช่วงเวลาต่อเนื่องจากระยะเริ่มต้น เริ่มเมื่อทารกรับประทานอาหารผ่านไป 1-2 นาที และมารดาให้อาหารทารกและทารกรับประทานอาหาร ได้จนถึงช่วงพักรับประทานอาหารแล้วทารกเริ่มรับประทานอาหารอีกครั้งหนึ่ง จำนวน 18 ข้อ

ระยะสิ้นสุดการให้อาหาร หมายถึง ช่วงเวลาที่ทารกรับประทานอาหารหมดไปแล้ว มากกว่าร้อยละ 75 ของปริมาณอาหารที่เคยรับประทานในเวลาที่ไม่มีการสังเกต หรือดูนมมารดานานอย่างน้อย 10 นาที จำนวน 10 ข้อ

ผู้วิจัยสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และบันทึกปฏิสัมพันธ์ตามรายการ มี และ ไม่มีในแต่ละข้อ โดยใช้คู่มือการสังเกตประกอบพร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดพฤติกรรมของมารดาและทารกที่สังเกตได้

มี หมายถึง ผู้วิจัยสังเกตเห็นมารดาหรือทารกแสดงพฤติกรรมมีปฏิสัมพันธ์

ไม่มี หมายถึง ผู้วิจัยสังเกตเห็นมารดาหรือทารกไม่แสดงพฤติกรรมมีปฏิสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม

การให้คะแนน ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสังเกตมาให้คะแนน

ถ้าบันทึกว่า “มี” ให้ 1 คะแนน

ถ้าบันทึกว่า “ไม่มี” ให้ 0 คะแนน

การแปลผล

แปลผลคะแนนตามจำนวนข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ปฏิสัมพันธ์ที่ดีหรือปฏิสัมพันธ์ทางบวก จะมีระดับคะแนนรวมมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\geq \bar{X} - S.D.$)
2. ปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีหรือปฏิสัมพันธ์ทางลบ จะมีระดับคะแนนรวมต่ำ คือต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($< \bar{X} - S.D.$)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหารและแบบสอบถามความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลผู้มีความเชี่ยวชาญด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารก จำนวน 2 ท่าน พยาบาลผู้มีประสบการณ์ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกจำนวน 2 ท่าน และกุมารแพทย์ จำนวน 1 ท่าน หลังจากผ่านการตรวจสอบและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน แล้วนำแบบสังเกตมาและแบบสอบถามคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index [CVI]) ได้ค่า CVI เท่ากับ 1.0

2. ความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต (interrater or interobserver reliability) ผู้วิจัยและพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกนำแบบสังเกตมาทดลองสังเกตและประเมินปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะได้รับอาหารที่บ้าน โดยเลือกมารดาและทารกที่มาใช้บริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลวชิรพยาบาล จังหวัดสกลนคร และมีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คู่ และนำคะแนนที่ได้ระหว่างการสังเกตของผู้วิจัยและพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกมาคำนวณหาความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.0

3. การหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารก ทำโดยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับตัวอย่างมารดาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่บ้าน โดยเลือกมารดาและทารกที่มารับบริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลวชิรพยาบาล จังหวัดสกลนคร จำนวน 10 คู่ และนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson [KR-20]) (Polit & Hungler, 1999) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.93

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการเสนอการขอรับการพิจารณาให้การรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ ภายหลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ ผู้วิจัยจึงดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยคือ ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัย โดยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าผู้วิจัยสังเกตเฉพาะปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหารแก่ทารกเท่านั้น มารดาที่มีบุตรคนแรกเป็นผู้เลือกเวลาที่ทำให้ผู้วิจัยทำการสังเกต โดยที่ไม่รบกวนเวลาส่วนตัวและการ

ดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง ขณะผู้วิจัยทำการสังเกตหากกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการให้ผู้วิจัยสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้อาหารจนจบสามารถแยกเด็กได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องให้เหตุผลหรือคำอธิบายใดๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบต่อการมารับบริการตรวจสุขภาพและการรับวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดีของโรงพยาบาลวานรนิวาส และสถานีนามัยแต่ละแห่งในโอกาสต่อไป ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการศึกษาจะไม่ระบุชื่อของกลุ่มตัวอย่าง และถือเป็นความลับคำตอบ ข้อมูลทุกอย่างผู้วิจัยจะนำเสนอในภาพรวม และใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น และให้กลุ่มตัวอย่างลงลายมือชื่อในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการดังนี้คือ

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณบดี ภายหลังได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลวานรนิวาส และสาธารณสุขอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล ภายหลังได้รับอนุญาตผู้วิจัยเข้าพบ หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลวานรนิวาส และหัวหน้าสถานีนามัยทุกแห่งในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เพื่อชี้แจงรายละเอียดในการรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อมารดาและทารกที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ที่มารับการตรวจสุขภาพและรับวัคซีนป้องกันโรคในคลินิกสุขภาพเด็กดีของโรงพยาบาลวานรนิวาส และสถานีนามัยในเขตอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร
3. ผู้วิจัยเข้าพบมารดาและทารกดังกล่าวภายหลังจากที่ได้รายชื่อแล้วที่คลินิกสุขภาพเด็กดีเพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และขอความร่วมมือในการวิจัย หากมารดายินยอมเข้าร่วมการวิจัย มารดาลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้วิจัยซักถามแผนที่บ้าน นัดหมายวันและเวลา และผู้วิจัยเดินทางไปที่บ้านของกลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาที่นัดหมาย
4. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของมารดาที่มีบุตรคนแรกและทารกก่อนการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกที่บ้านของมารดาและทารก
5. ผู้วิจัยสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหารที่บ้านของมารดาและทารก 1 ครั้ง พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดของพฤติกรรม และสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมารดาและทารกในขณะนั้น โดยเริ่มตรวจสอบรายการและบันทึกพฤติกรรมโดยไม่มีส่วนร่วม

เมื่อทารกแสดงสื่อสัญญาณหิว หรือมารดาเตรียมให้อาหารแก่ทารก และสิ้นสุดการสังเกตเมื่อมารดายุติการให้อาหารแก่ทารก ซึ่งในการให้อาหารนั้นถ้ามารดาให้อาหาร 2 ชนิดต่อเนื่องกันถือว่าเป็นการให้อาหาร 1 ครั้ง ผู้วิจัยสังเกตจนกระทั่งมารดายุติการให้อาหารชนิดที่ 2 แก่ทารก

6. ผู้วิจัยให้มารดาตอบแบบสอบถามความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกและในขณะที่มารดาตอบแบบสอบถามความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกผู้วิจัยสังเกตปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมตามแบบประเมินข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากสังเกตและมารดาตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยตอบข้อซักถามต่างๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกของมารดาเป็นรายบุคคล

7. นำแบบสังเกตที่ได้บันทึกรายการพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์มาตรวจสอบรายละเอียดของพฤติกรรมที่บันทึกไว้อีกครั้ง และให้คะแนนปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกตามการบันทึกนั้นพร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

8. ผู้วิจัยนำแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหารและข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ไปบันทึกการให้คะแนน และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

2. ข้อมูลคะแนนความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารก วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดระดับ

3. ข้อมูลคะแนนการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะทารกได้รับอาหารที่ได้จากการสังเกตนำมาวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีหรือปฏิสัมพันธ์ทางบวก คือมีคะแนนรวมมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยลบค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\geq \bar{X} - S.D.$) และปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีหรือปฏิสัมพันธ์ทางลบ คือมีคะแนนรวมต่ำ คือ ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยลบค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($< \bar{X} - S.D.$)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านมารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว การวางแผนการมีบุตร ประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตร โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านมารดา ได้แก่ รายได้ ความรู้เกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารกกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกขณะให้อาหาร โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ สเปียร์แมน (spearman rank correlation coefficient)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved